

62.047
ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ.

JAN PELIKÁN:

O SOKOLE.

SOKOLSKÁ OSVĚTA

SVAZEK Č. 6.

1920

NÁKLADEM ČESKÉ OBCE SOKOLSKÉ V PRAZE.
TISKEM OT. ČERMÁKA V KLATOVECH.

CENA 1.80 Kč.

ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ.

JAN PELIKÁN:

O SOKOLE

★

SOKOLSKÁ OSVĚTA

SVAZEK Č. 6.

1920

NÁKLADEM ČESKÉ OBCE SOKOLSKÉ V PRAZE.
— TISKEM OT. ČERMÁKA V KLATOVECH. —

ÚVOD.

V naší literatuře sokolské chyběla dosud příruční knížka, v níž by každý člen, nebo ten, kdo se o věc sokolskou zajímá, našel stručně shrnuto vše, čeho je třeba věděti o Sokole, ač po různu roztroušeny jsou práce výborné (vzpomínám jen Památníku Sokola Pražského, Scheinerova článku ve spise „Slovanstvo“, Rádce Sokolského, Podstaty myšlenky sokolské, Sbirky zásad, usnesení a t. p.) Pokusil jsem se stručně sebrati v tuto knížku to, co dle mého názoru je nutno a vhodné znáti každému Sokolu.

Prosim, aby byla považována za první pokus a tak také posuzována; věřím, že mnozí mnohé by řekli líp. Vyhoví-li i tak, budu šťasten, že jsem vykonal svou povinnost.

V Praze, dne 10. ledna 1920.

JAN PELIKÁN.

telské teprvé počaly nésti hojné ovoce. Působení Havlíčka — několik let před tím zemřelého — se v českých kruzích dosud velmi živě pamatovalo; byl tu v delším užívání již Jungmannův slovník. Práce Mánesovy a Smetanovy ukazují na značný stupeň a rozvinutí svérázné české kultury. Odstoupením všemocn. ministra Bacha a pádem absolutismu (prohlášení ústavy diplomem říjnovým r. 1860) uvolňuje se pole i Barákoví, Sladkovskému, bratřím Grégrům, Riegrovi a jiným k pronikavější činnosti politické a konečně i Palackého dějiny národu českého počínají působiti. I česká věda, reprezentovaná slavně Purkyněm, vzkvétá. To vše působí především na české vlastence, jimž uvolnění politické umožňuje rozvinutí práce. Velká většina pražského obyvatelstva jest národnostně úplně lhostejnou, nebo se vědomě hlásí k Němcům. Praha se všeobecně má za město německé. Ale pod tímto povrchem lhostejnosti a slabého němectví valí se již mocný, zdravý proud hrdého českého vědomí, proud roste a sílí, chybí mu však jednoticí, vůdčí myšlenka. Touha po úplné svobodě a neodvislosti tu ještě není. Vždyť duchovní vůdce vlasteneckých generací, nedávno minulých — Palacký — byl prohlásil, že kdyby nebylo Rakouska, musili bychom ho zbudovati. Nejen to, národ ještě věří. Věří Rakousku a jeho vládám, slibuje si od ústavy a parlamentarismu nabytí všech práv k náležitému rozvoji potřebných. Proto se tento vřelý, probouzející se cit národní, živený u vzdělanců i příkladem italským, prakticky neprojevuje. Vidíme to na prvních dobách politického uvolnění. Národ až dosud semknutý řetězy absolutismu sice reaguje na ně velmi živě — ale rozptýleně. Zakládají se besedy a spolky čtenářské, pěvecké, český sklon k náladovosti projevuje se slavnostmi, zábavami a tábory téměř nepřetržitými, ale cíl, jednotné heslo, nebo dokonce program úplně chybí. A tu tedy několik vlastenců (Tyrš, Fügner, Barák, Náprstek, Grégrové, Tonner, Černý, Žižka a j.) zakládá Sokola. Neuvědoměle, bezplánovitě, roztržštěně

ze projevujícím vlastenectví je dán jasný určitý cíl. Sokol skýtá kristalisační bod k seskupení se snah vlasteneckých v létech šedesátých. Čím? Zvučným heslem, jež odpovídá náladě doby. Volnost, rovnost, bratrství! Zní to tak silně a krásně, poslední přímo pohádkovitě! Bratrství řemeslníka s doktorem, studenta s profesorem, lidí do nedávna od sebe přímo příkře oddělených předsudky stavovskými. Sokol má svůj **pestrý kroj**, jímž manifestuje své vlastenectví vnějškově, má svůj **prapor** — symbol vlastenectví, má konečně i **heslo mužnosti**, zdravosti a síly tolik lichotivé pro srdce mužovo a imponující v očích žen, i svůj pozdrav zvláštní a sebevědomý, jadrné „Na zdar!“ Proto strhuje! Barvnost jeho kroje činí ho středem průvodů a slavností, heslo spolku a pronikavé působení vůdců působí a strhuje massy. Sokol stává se tím ventilem, jenž umožňuje, aby skryté síly národní vyrazily na světlo denní. Sokol působí svým vznikem mocný otřes u liknavých a váhavých. Avšak nejen to! Sokol má svůj hluboký, vnitřně český, filosofický podklad. **Zrozením Sokola zrodil se český národní program.** Proto ten vzrůst. Při první valné hromadě 16. února 1862 měl spolek 75 členů, a cvičení svá započal 5. března téhož roku čtyřmi družstvy, z nichž jedno bylo cvičitelským, prvního výletu (ještě soukromého, nikoliv oficielně spolkového) 7. dubna účastní se 73 členové. V červnu r. 1862 bylo již na 500 členů a za nedlouho na to 1200. Téhož roku založeny ještě sokolské jednoty v Brně, Jaroměři, Jičíně, Kolíně, Kutné Hoře, Nové Pace, Příbrami a Turnově.

Duchovním otcem ideového a odborně tělocvičného programu nového spolku je Dr. Miroslav Tyrš, jeho statečný vůdce a náčelník. V jeho duchu zrodila se myšlenka založití spolek tělocvičný, on snesl pro ni i hluboké důvody vědecké a mravní. Prvním starostou Sokola je Fügner, živé stělesnění Tyršových snah a obětavost sama. Na stanovách pracují bratři Grégrové, myšlenku názvu „Sokol“ přináší prof. Tonner, pozdrav

Na zdar! Barák, tykání a účinné bratrství zavádí hlavně svým příkladem Fügner. Kroj upraven dle návrhů Máresových. Rovněž i první prapor je dílem tohoto mistra. Heslo spolku „Tužme se!“ přijato k návrhu Tyršovu, heslo napsané pod podobu Fügnerovu „Ni zisk, ni slávu!“ je rovněž dílem Tyršovým, a Fügner sám ho nikdy nevyslovil.

Sokol zrodil se jako poslední důsledek, poslední čin našeho národního obrození. Dal vzkříšenému národu program, cíl i metodu pracovní. Methoda tato, často opouštěná, dnes nabývá znovu své ceny a oprávnění, cíle nebylo ani osvobozením plně dosaženo, program sokolský je věčný, neboť je v něm krásný a veliký ideál dokonalosti. Nadšení, idealismus a vlastenectví (jež není heslem, ale vážnou povinností k práci), v němž se sokolství zrodilo, nese si jako nesmazatelnou pečeť až do našich dnů. Není to přežitým historicismem. Je to podnes životní nutností nejen Sokola, ale národa veškerého. To, co je na Sokole dobovým, co je snad jen koloritem, bylo ono okázalé, vnějškové vlastenectví, bylo ono účastenství na všech projevech radosti osvobozeného národa. Jádro a podstata sokolství hledí však mnohem hlouběji. Sokol při svém vzniku byl nadšeně uvítán a oslavován, byl nositelem a představitelem češství let šedesátých. To ovšem neznamená, že by jeho další pout byla jen plesem a radostí. Naopak. Hřejivě a povzbudivě uvítán, záhy byl — když přestal být modním — opouštěn i zrazován, tu však vnitřní pravda a síla jeho opět zvítězila. Než o tom jinde.

* * *

Dr. Miroslav Tyrš.

Národ, toť množství jednotlivců, z nichž každý má své vlastní snahy i cíle, odlišné neb i křížující plány ostatních, ale přes to spjaté společnými znaky základními: původem, minulostí, řečí, základními složkami povahy, hospodářskými zájmy atp. To jsou znaky vnější, jež lze zjistiti a hodnotiti. Jsou však i znaky vnitřní, jež tušíme v pozadí událostí, jichž přesné zjištění se nám však téměř vymyká. Je to onen tajemný duchovní proud, který pojí generace dávno zesnulé s generacemi žijícími v jediný souvislý řetěz ukazující zřetelně též do budoucna. Dějiny národa jsou jen povrchem tohoto proudu, zachycující jeho důsledky, neodhalující však na mnoze nebo jen nepatrně jeho hloubku — tajemné příčiny historických skutečností a přítomného dění.

Jen jsoucnost nepřetržitého tohoto proudu a jeho stálý život umožnil zázračné obrození našeho národa na počátku minulého století. A opět — čím více se kdo přiblížil k tajemnému tomuto proudu a pochopil ho — tím více prospěl svému lidu, tím jasněji a lépe ukázal cestu do budoucna. Myslím, že od dob probuzenských po naše dny byla to hlavně čtyři jména: **Dobrovský, Palacký, Tyrš a Masaryk.**

Každé značí epochu, krok v před, ale všechna stejně chápou, stejně cítí své češství jako povinnost žít a pracovat ve shodě s rytmem tajemného proudu, spojujícího dnešek s minulem a zítřkem v nepřetržitou snahu po zdokonalení svébytnosti národní.

Dobrovský a Palacký patří minulosti, Tyrš a Masaryk dnešku a budoucnosti.

Dobrovský a Palacký pracují, poslouchajíce tajemný proud, především na vnějších znacích našeho národního bytí. Tyrš první odvažuje se k vnitřku.

Národ obrozený jazykově Dobrovským a jeho generací, i politicky a vědomím své hodnoty Palackým, stojí na prahu nového života, když přichází v létech šedesátých do Prahy mladý Ph.Dr. Tyrš, který je odhodlán věnovatí jemu všechny své síly a snahy. Jeho příprava je dokonalá. Nar. 17. 9. 1832, maturoval 1850 na gymnasiu staroměstském, rok studoval práva, pak filosofii a to: logiku, matematiku, metafysiku, dějiny filosofie, fysiku, estetiku, chemii, anatomii a pod., byl vychovatelem v rodině Bartelmově v Nov. Jáchymově, spolupracovníkem Riegrova Slovníku naučného, stále usiluje o profesuru na universitě, což se mu pro odpor Němců daří až později. Jeho program je jasný a určitý. **Žádná minulost nepomůže.** Přítomnost je základem budoucnosti. Proto ne čím jsme byli, ale co děláme dnes — je pro budoucno věcí rozhodnou. Podstatou češství a jeho problemem **jest pokrokovost z věrnost zásadám mravním.** K jich uskutečňování jest třeba síly — té nabudeme cvikem a udržíme zdravím. Proto jest úkolem dneška: **Vychovat zdravé lidi (tělocvik), vštípit jim všeobecné i speciálně české zásady mravní (bratrství), naučit je stálé práci (pokrok) a podřídit jejich zájmy prospěchu celku (vlastenectví).** Na těchto zásadách zakládá v r. 1862 Dr. M. Tyrš první jednotu sokolskou (Sokol Pražský), v roce 1871 společný list všeho Sokolstva časopis Sokol. K základním těmto zásadám připojuje pak ještě **zušlechtnění a vnitřní obohacení života (umění), ke kterému cíli**

zakládá Uměleckou Besedu a působí na technice (1880) i na universitě (1883). Jest přirozeno, že i tato snaha proniká jeho dílem ústředním — Sokolstvem.

Veškeré snahy tyto jsou v souhlase s krásným idealem starého Řecka a v přímém odporu proti životnímu názoru středověkému. Staví tělo lidské jako základ veškerého života lidského a proto předmět stejné péče jako síly a mohoucnosti duchovní. **Hlásá radost ze života pozemského**, spatřuje jeho cíl v dobře vykonané práci na zemi. Neodnáší se do nadzemských výšin. Řeší mravnost bez souvislosti s vírou, názorem na smrt a co bude po ní. Správným pochopením Sokolství, onou ustavičnou, nezištnou, drobnou ale účinnou a radostnou prací pro celek, pro lepší příští, pro budoucnost, stálou snahou po zdokonalení a proniknutí k jádru věci, **opravdovými bratrstvími**, jež nesnižuje mocné, ale účinně pomáhá slabým — buduje se v Čechách znenáhla, ale **jistě nový, krásný, moderní a přece hellenský názor světový**.

Tyrš jde všemi směry až ke kořenu věci. Ve svých člancích, původně po různu nejvíce pro časopis Sokol psaných, nyní sebraných v Úvahách a řečích (nákl. Sokola pražského) propracovává Sokolství ideově i organizačně. Ozřejmuje je se všech téměř hledisek (výchovy branné, estetiky atp.) V roce 1862—1868 dává mu české názvosloví, r. 1868 i odborně tělocvičný základ, jediný toho druhu v celé literatuře evropské, knihu „Základové tělocviku“, v níž vytýčena je celá dosud nepřekonaná soustava tělocvičná. V letech 1865—1867 pak statistické sborníky celého hnutí. Ve shodě s Josefem Mánesem opatřuje mu i kroj i prapor i heslo (Tužme se!), zakládá **tělocvičný ústav pro hochy** (1863) a **Ženský spolek tělocvičný** (1869). Vede konečně i **první sokolský slet** (1882). Vedle toho pracuje v oboru umění výtvarných pronikavě zejména při výstavbě i výzdobě Národního divadla i jako kritik a člen četných porot uměleckých. Jako politik absolvuje některé schůze (tábor

omladiny v r. 1869 a p.), činně však nepracuje pro demonstrativní neúčast českých poslanců při pracích vídeňské rady říšské v tu dobu prováděnou, ač jest několikrát zvolen poslancem (1868, 1873 a 1882).

To vše jest práce, jež zavinuje jeho těžkou chorobu nervovou, z níž ani cesty (1867 do Německa, Francie a Anglie, 1854, 1873 a 1875 do Italie, 1869 Mnichov, 1872 Drážďany, 1883 Vídeň, 1884 Berlín), ani šťastné manželství (1872) s Renatou Fügnerovou ho nevysvobodí.

Tyrš pochopil tajemný hlas české minulosti opravdu vzácně hluboce a odvodil z hlubokého tohoto, více citového než rozumového poznání přísně rozumové a logické závěry tak šťastně, že stal se v pravdě rozhodujícím činitelem pro celý další život národa. Ukázal cestu výchově české duše a šel po ní pevně, rázně i nebojácně 20 let. **Tyršem vstupujeme po prvé ne vnějškově, ale vnitřně, do řady svobodných národů,** neboť tvoříme dle jeho návodů předpoklady národní svobody.

Tyrš byl osobností váženou a známou ve své době — nebyl však vůdcem, který by strhl celý národ. Nebyl jím, protože národ byl mlád na velikost a hloubku Tyršova díla a protože, hlásaje nepřímou obrození světa na podkladě obrození a svobody národů, přišel opět dříve než k těmto názorům dozrál svět. I v tom je jeho češství, neboť i Hus i Komenský musili zemřít, aby mohli později Luther a Rousseau přikročit k provedení díla.

Tyršovo dílo patří dnešku tak jako Masarykovo zítřku. Masaryk vnějškem, formálně, dokonal národní dílo Tyršovo osvobozením vlasti. Podstatou svou a práce své patří však budoucnosti.

Tyrš rozloučiv se s prací v Sokole (1. 4. 1884), zahynul tragicky, náhle, násilně sřítiv se se skály v Otzu do řeky Achy (8. 8. 1884), když choroba duševní znemožnila další jeho práci. Sokol byl podstatou jeho života a obsahem jeho duše. Sokol, jako dokončení obrození a cesta k svobodě českého národa.

Tyrš měl řadu spolupracovníků, dělníků, Tyrš měl druhá v práci — Fügnera. Fügner byl ideál, příklad a vzor, Tyrš organisace, vědění, práce a čin. Dílo jejich — Sokol. Cílem — **harmonicky vyvinutý český člověk, kotvící v minulosti a rostoucí v budoucno uvědomělou, vážnou prací.** Prostředek — sokolské idee a — každý z nás.

Dr. MIROSLAV TYRŠ:

RODÁCI, BRATŘI! .

Zdravíme Vás znova a zveme Vás opět k práci společné, jaré a vážné zároveň, k práci zasvěcené vlastnímu otužení a zušlechtnění, zasvěcené vlasti a národu.

Čím zachoval se národ ten, i když ostatní svět slovanský na západě od věku k věku jen pohrom utrpěl, čím jest, žeť on jak mocná skála v moři rozprouděném nezdolně vytrval, čím zejména se stalo, že národ český ani přesilou záplavy nezahynul, k níž celý téměř svět západní proti němu druhdy úsilně se spojil, aniž by čtyř tábořské v prach povalil, aniž by životní sílu jeho udolal?

Síla a statečnost ho spasila, činnost a vytrvalost, mravnost a kázeň, láska k vlasti, láska k volnosti!

Bratři! Toť jsou naše hesla sokolská, jež tolikráte z úst vašich zazněla, tolikráte za jásotu do srdcí povznesených se všípila, do hřebů vašich korouhví se vryla, s praporem vaším nad vámi zavlála.

Ony věky hrůzy pominuly, a nestojíme dnes v boji krvavém, avšak soutěž jednotlivců, tříd společenských a celých národů trvá i nadále, onen obecný a neúprosný „boj o život“, jež říší přírody a dějin ovládá a v kterémž právem podlehe, kdo zdatností a vnitřní hodnotou své místo obhájití nemůže.

Hajmež věc sokolskou, hajmež věc národa s ní souvislou, jdouce za hesly **předků svých**, která i my jsme sobě obrali.

Budmež silní, budmež stateční jak oni rekové dob dřívějších. Silnými být jest našim předním úkolem, síla brání a chrání, zdatnost zdobí jinocha i muže, „od silna k silnu“ spěchal „silný Záboj“, by chrabrým skutkem vlast svou proslavil.

Budmež činní, budoucnost náleží činnému a smělému, stojatá voda v hnilobu přechází, kdo nejde ku předu, zůstane zpět ve světě, jenž úsilovně v před se ubírá. Budmež činní každý pro sebe, abychom silnými a zdatnými se stali; budmež činní **pro spolek**, v kterémž působiti máme, aby se dařil, vzkvétal, mohutněl; budmež činní a šířme věc svou sokolskou i v kruhy, kde ona dosud se neujala. „Učme paže své“ a „vracejme se k tomu s rozkoší“, avšak dbejmež též o to, aby „druzí bratřící nám dorostli“ v muže „přesilných rukou a zraků jiskrných“.

A vytrvalí budmež především, tím více vytrvalí, čím více liknavost a nestálost mezi necností národní u nás se vloudila. Tím, že v spolek vstoupíš, nevyrovnáš se ihned oněm junákům pružným, svalnatým a plecatým, kteří při prvním vkročení do místností sokolských Tvůj obdiv, Tvůj utajený respekt zbuzují. Také za rok ještě se jim nevyrovnáš. Však cvič se, tuž se, vytrvej, i z Tebe bude jinoch, bude muž, jenž za své tělo zastydět se nemusí. **Vytrvej a hrdě smíš pak i Ty na sebe pohlednout.** Tvé svaly ostře rozčláňované, tvrdé jak skála a jako ocel pružné budou Tvou zásluhou a dílem Tvým, budou jako každý smělý výkon, k němuž jsi dospěl, důkazem vůle a důslednosti Tvé.

Cos cvikem nabyt, toť mrav a střídmost Tobě zachovej! Kdo nikdy na cvičišti neschází, naučí se též o to dbát, by obratnost a sílu, kterouž tam osvědčiti má, co možná neztenčenou si povždy zachoval. A sebe zachovávaje přispíváš k tomu, **abys i národ, jehož členem**

jsí, před zkázou uchránil. V tom „boji o život“, jenž dějinami lidstva se nazývá, neklesnul nikdo než vlastní vinou svou. Egypt a Babylon podlehly Persku, Peršané Makedoncům, Řekové Římanům, sám světovládný Řím návalům barbarstva, avšak žádný z nich nezhybnul, pokud cnost občanskou a sílu jarou sobě uchoval, každý z národů těch klesnul před vítězem mravně zachovalejším, klesnul změkčilý, povrhlý a zhýřelý.

Milujme rovnost, milujme svobodu! Poměr otrocký nesnáší se s vědomím síly a důstojnosti mužné. „Mrzkost jest poroba hospodínu“, „hřích v porobu samochtíc dát šíjí“, tak „jarým turem“ statný Vratislav nám hlásá. Svoboda Řecka klesá v téže době, v níž řecký tělocvik v jádře svém se rozpadává, účastenství všeobecné mizí, hry pythické a nemejské a sám hod olympický v představení zištných a chlubných athletů se zvrhá.

Svobodným v společnosti býti jest jenom zákon její nad sebou uznávat, avšak zároveň zákonu tomu z vlastní vůle všude se podrobit. Kde není řádu, není svobody, volnosti trvalé a zabezpečené. Volně, bratrsky a rovně obcujmež spolu, jednejmež v spolcích svých, avšak učmež se též každým dnem ve prospěch řádů nutných sebe opanovat, osobnost věcí a celku podřídít, marnivost co vlastnost muže nedůstojnou potlačovat. Kázeň, již každý takto sám sobě ukládá, šlechtí srdce, vychovává charaktery pevné, činí nás schopny k sebezapření a k obětím, když prospěch všeobecný toho vymáhá.

Budiž nám prospěch tento hvězdou vedoucí. Učme se sloužit svému národu, jest to nejkrásnější, nejvyšší posvěcení našich snah. Láska k vlasti jest půda posvátná, na níž cvičení tělesná ve světě antickém a moderním, v starém jak v novém věku všude vzrostla a dospívala; všude pak v prázdnou hru, v marnivou kratochvil se zvrhla, kde onen základ všeobecný ze srdcí zpustlých na konec vymizel. Jest přirozeno a oprávněno, že silovíky naše zdravého jinocha a muže také o sobě vábí

a poutají, že jarý ruch cvičiště jej spolu unáší, že všeobecná soutěž junáckou ctižádost v něm povzbuzuje, avšak vezmětež tomu podklad vlastenecký, ono hrdé uvědomění národní, jež právě v naší době čím dál tím víc jen podstat a osu života veřejného tvoří, a pel jest setřen, zmizel účel nesobětný a ušlechtilý, zmizel podnět k podpoře ze strany kruhů vážných a vlasteneckých, zmizela všeobecná významnost a vyšší důstojnost snah, jež na povznesení dělností hmotné a duševní, na odchování k statečnosti mravní, na zvýšení brannosti národa se zakládá. — Tak rozumíme vlastnostem sokolským, heslům mužným, oněm vlastnostem, kterými již předkové naši v úpolu světovém vítězně obstáli. V tom srozu obnovmež slavnou paměť jejich, v této snaze sjednocení tiskněmež sobě ruce bratrské.

Velký, krásný, vznešený jest ideální úkol Sokolsva v životě národním. Chovejmež jej v srdci nadšerém, tužme se a jednejmež každým dnem, jak on nám velí, a hlasmež se hrdě k němu před světem veškerým. Naprej!

(Viz časopis „Sokol“ roč. VII. čís. 1. str. 1—2.)

Kamkoli v čemkoli je dospěno, to nezdržuj nás myslit a pátrat dál, zda by snad přece nemohlo všechno též jinak a ještě lépe být. V tom ohledu budiž heslo sokolské: „Věčný ruch“, aneb chceme-li též: „Věčná nespokojenost“, která zde i tu výhodu má, že ji nikdo pravidlovat a zakazovat nemůže.

(Dr. M. Tyrš: „Náš úkol, směr a cíl“.)

Základní zásady sokolské.

Sokolství vychází z předpokladu, že účelem lidského života na zemi není snad jen blahobyť jednotlivců, či rodin, nebo jich vyniknutí, oslavení a pod., ani rozmnožení statků hmotných. Spatřuje konečný jeho význam a účel v práci ku prospěchu všeobecnému. Tedy **pracovat k dobru všech** — toť životním úkolem Sokola. Nic však nepomáhá slaboch. Proto sokolství žádá především **tělesné a duševní vychování a zdokonalení každého jednotlivce**, správně usuzujíc, že čím silnější a zdatnější jedinci, tím více a lépe mohou ke zdaru obecnému přispěti. Co k rozvoji tělesných i duchovních sil přispívá, je proto pro Sokola žádoucím, co je podrývá, toho jest se varovati. Odtud prýští i snahy zdravotnické, (abstinence, uvarování se prostituce, kouření a pod.), i snahy mravní (uvědomělost, ušlechtilost, pokrokovost).

Život náš je, dle sokolství, řetězem bojů, tu s nepřítelí přírody a živlů, tu s chorobami, tu o idee a názory zbraněmi duchovními, onde i s nepříteli bojem. Zákonu tomu podléhá jednotlivec, rodina i národ. Jest proto nutno uschopniti tyto složky k tomuto boji. Toho podle názoru sokolského lze dosíci nejlépe stálým tužením, prací, tělocvikem. Je tedy **tělocvik sokolský vážnou prací**

k **zdokonalení člověka**. Stejně je též důležité, aby duch lidský zůstal ve stálém kvasu a činnosti, aby vyrůstal a mohutněl vynalézáním a zdokonalováním všeho kolem sebe, neboť i tím se boj usnadňuje. Činnost tato u nižších složek je vždy v duchu prvně vyslovené zásady podřízena zájmům celků vyšších. Tedy nad zájem jednotlivce, jde zájem rodiny, nad ni pak zájem národa.

Z národů jako celků vzniká lidstvo. **Zdokonalujeme sebe, zdokonalujeme národ, zdokonalujeme národ, pracujeme i pro lidstvo, ovšem jen tehdy, když jim svůj zájem podřizujeme.**

Proto svoboda a volnost jednotlivců i národů je základem k svobodnému a volnému lidstvu.

Avšak lidství naše ukládá nám i jinou povinnost. Je to láska. Boj o život, který je veden v přírodě, je krutý a bezohledný. Silnější ničí a hubí slabšího, člověk však od nižších organismů se odlišuje tím, že své spolubližní miluje, že žije v prsou svých pocit bratrství k nim. Tato láska, toto bratrství zavazuje ho nevyužívat slabosti jiných k svému prospěchu, ale pomáhat jim. **Sokolské bratrství je tedy účinnou láskou a pomocí, nikoliv vše nivélisující rovností.** Lidstvo vzájemně se milující a sobě rovné z pocitu bratrské lásky, toť sokolský ideál. **A k tomuto ideálu spěje se cestou vývoje, vzdělání a zušlechtění, nikoliv násilím a nadvládou třídní, nikoliv náhlými převraty, jež odporují lásce a bratrství.**

Ovšem tam, kde není této bratrské lásky, kde ctižádost osobní, nebo násilí cizí ohrožuje štěstí a prospěch obecný, jest nutno i násilím se brániti a na případy podobné se připraviti, proto **brannost** jednotlivce i národa jest další zásadou sokolskou.

Avšak násilí, síla hmotná není tím prostředkem, jímž lze každou věc vyřešiti, sokolství věří i v jistou **spravedlnost dějinnou**. Právo může býti potlačeno, ale nikdy zničeno, pravda může býti umlčena, ale nikdo ji neodstraní. Právo zůstane právem a pravda pravdou, koncem pak vždy zvítězí a objeví se v plném svém

světle. Nejde tudíž o to, abychom zvítězili, ale o to, abychom měli právo a pravdu, neboť jedině v tom je možnost trvalého vítězství. Síla hmotná a surová dale není sama o sobě ničím, protože teprve duch a vůle ji řídí a oživuje. Proto právo a pravda, duch a vůle jsou v boji o život rozhodny a síla jest jim toliko nezbytným prostředkem.

Je tedy ideálem Sokola člověk duchovně i tělesně zdravý a silný, bystrý, stále se učící a pokračující, vůle pevné a rozhodné, řídící se zásadami práva a pravdy, obepínající bratrskou láskou všechny druhy své, pomáhající jim ze všech sil a podřizující zájem osobní zájmům celku. Člověk, který životem mravným a příkladným zdraví své udržuje a tělocvikem síly své rozhojňuje. Člověk, jehož vlastenectví spočívá v práci pro celek, lidství v lásce k ostatním.

Je zřejmo, že při tomto konečném ideálu sokolství je úplně lhostejno jak si tento člověk v duši své upraví svůj poměr k přírodě, věčnosti, osudu či bohu (náboženství) a jakými praktickými cestami v životě veřejném chce se domáhati prospěchu obecného (politické stranic), jen když ideál sokolský má stále před očima. Proto může být náboženství jakéhokoliv — nesmí však býti klerikálem, to jest člověkem zneužívajícím náboženství k prospěchu osobnímu neb stranickému na úkor celku — proto může býti jakékoliv politické víry — vyjma zpátečnictví, jež je v přímém odporu se zásadami pokroku.

Slovanská idea sokolská prýští pak z přesvědčení, že Slovanstvo jako kmen opět vsunuje se jako celek vyšší nad národy, mezi ně a lidstvo. Proto i jemu sluší se podříditi.

Největší část sokolství je tedy vyznačena Husovým heslem: „Milujte se a pravdy každému přejte“ a v tom právě je i živá, věčná, základní nota jeho češství, že totiž navazuje na idee největší naší minulosti a je s nimi v plném souhlasu. Jest tedy sokolství skutečným, živým, českým názorem životním. Ideály

a základní požadavky jeho, třeba před půl stoletím vyslovené, mají dnes stejnou hloubku a stejnou platnost jako tehdy. Jde jen o to skutečně dle nich žítí a řídití se jimi.

* * *

Povšechná známka společnosti choré a zvrhlé je ta, že sobětnost rozmařilá se samoklamnou lží v ní převládá. Kde však jádro života zdravo jest, tam platí celek částem nade vše, tam není místa pro zrádu, netečnost a sketnost, jen o prospěch osobní a vlastní záchranu sobětně dbalé a v době rozhodne úsilí částí šlechetnější mařící; jen tam je možno, by nikdo nesměle neb zrádně neodstoupil, by celý národ stál a setrval jako rek jediný, o jehož neprůlomné brnění roztríští se na konec meče vražedné.

(Dr. M. Tyrš: „Náš úkol, směr a cíl.“)

Jindřich Fügner.

Vzpomínáme-li význačných osob svých i cizích dějin činíme tak zpravidla pro jejich činnost — dílo. Jsou to pak básníci, malíři, sochaři, stavitelé, hudebníci, politici, vojevůdci, vynálezci a učenci, jichž dílo je odlučitelné od jich bytosti, jichž dílo trvá i když oni již zanikli. Zapomínáme při tom, že největším a nejobtížnějším úkolem člověka jest vlastní jeho život a že ti, kdož na něm neúnavně pracujíce, dali příklad světu, vykonali začasťe mnohem více, než ti, jichž činnosti vzpomínáme. Na lidi, jež z života svého stvořili opravdu dílo ušlechtilé a měli tak ponikavý vliv na celou svoji generaci, však zpravidla zapomínáme, nebo jsme v rozpacích, máme-li říci, čím vynikali nad všední prostřednost. A jedním z těch málo jedinců, jichž život byl dokonalým příkladem světu, byl **Jindřich Fügner**. Stojí u kolébky Sokola vedle Tyrše — geniálního tvůrce a organisátora — jako příklad uskutečnění, praktického provedení všech zásad sokolských v životě soukromém i veřejném. Nepravím to proto, že by život vlastní byl jediným dílem Fügnerovým a že by po něm nezůstal žádný od osoby jeho odlučitelný, trvalý památník, ale proto, že **jeho příklad byl dílem největším** a ve své době nejvíce působícím.

Jindřich Fügner narodil se dne 10. září 1822 v pražské obchodnické rodině Fügnerově, jež po otci z Litoměřic pocházela. Otec jeho, ničím nevynikající obchodník zbožím střížným, byl v ohledu národnostním asi úplně lhostejným, přiznává se k Němcům jako většina tehdejšího měšťanstva pražského vůbec, ač česky „po pražsku“ hovořili. Praha byla v té době považována a prohlašována vůbec za město německé. Matka F., rodem z Broumova, byla Němkou a tak se as v domácnosti mluvilo německy. Přes to mladý Jindřich již v jinošském věku češtině se přiučil — patrně z důvodů obchodních — ač s mluvnicí byl na štíru až do let mužných. Jeho školní vzdělání bylo dosti chatrné, 3 třídy školy normální a nedokončených pět tříd gymnasia u Piaristů, nebyly vzděláním valným, kdyžtě gymn. Piaristů nepožívalo právě pověsti nejlepší a vyučování na něm jako všude omezilo se na čtení, psaní, počítání, latinu, trochu zeměpisu a dějepisu a něco málo řečtiny. Čtrnáctiletý (r. 1836) ukončil F. tato studia a byl dán — jak se zdá proti své vůli — na učení do obchodu koloniálního, kdež po třech letech byl vyučen. Na to odebral se na zkušenou do Terstu, kde byl zaměstnán v závodě se zbožím zámořským. V r. 1844 odebral se pak na delší dobu do ciziny a pobýval zejména v Německu, Francii, Belgii, Holandsku a Anglii. Tím vnějškově jest celé jeho vzdělání ukončeno, neboť již za dva roky na to (1846) stává se samostatným — dostává se mu totiž prokurou otcovského závodu. Vnitřní vývoj Fügnerův však pokračuje dále. Cesty po cizích zemích otevřely mu oči, aby plně pochopil malost a ubohost pražské společnosti let čtyřicátých a po bouřlivém roce 1848 (jehož účastní se jako poručík měšť. nár. obrany — ovšem německé) nastavši tuhý absolutism, jenž brání každé činnosti veřejné, obrací jeho zřetel k němu samému. F. počíná se svým sebevzděláním a tu duch jeho roste měrou neobyčejnou, co praktický doklad úspěšnosti a velkoleposti výsledků opravdové snahy v tomto směru. F. neulpívá na ničem,

nevolí sobě „konička“ — osobní libůstku nějakou, ale snaží se ve všech oborech k jádru věci proniknouti. Studuje hvězdářství i matematiku, pěstuje hudbu na několikerych nástrojích (zejména na varhanech a pianě) až mu to mnozí jako výstřednost vytýkají, zejména ale sleduje literaturu starou i novější a tak stává se vlastní úsilovnou snahou záhy jedním z nejvzdělanějších a v důsledku toho i upřímně pokrokových a svobodomyslných lidí v Praze. Vyniká vzděláním, rozhledem a znalostmi vysoko nad své prostředí. V roce 1853 (31 roků star) se žení s Kateřinou Tureckou, dcerou vrchnostenského hosp. rady, dámou stejně nevšedně inteligentní jako krásnou. A manželství toto, z něhož vzešla 1855 jediná dceruška Renata — na potom choť Tyršova — bylo opět příkladně vzorným manželstvím dvou inteligentních, milujících se bytostí, svazkem čistým, ideálním a krásným až do konce. Rok po svatbě (1855) vzdal se F. vedení otcovského závodu, zaměniv toto povolání za hlavní zastupitelství italské pojišťovací společnosti „Nuova Società Commerciale d' Assecurazioni“. Zde teprve ukazuje se obchodní a organ. talent Fügnerův v plném světle. Za jeho vedení vzrůstá se český odbor této pojišťovny měrou nikdy netušenou, Fügner nabývá nejen značného jmění, ale i popularity, takže je r. 1860 volen do obchodní komory, v r. 1861 do obecního zastupitelstva pražského. — Na sklonku let padesátých stává se však s J. F. největší životní změna, mění se totiž z lhostejného polovičního Němce v rozhodného českého vlastence. Kruhy německé spatřují v tom opět „výstřední libůstku“, pod kterýžto pohodlný pojem uvykli si zahrnovati vše, co jim v povaze F. bylo nevysvětlitelného, my však chápeme obrat tento jinak. Tyrš, který v pozdějších dobách byl F. nejbližší, praví o tom: „Vědomí, že národu českému práv mu náležejících se nedostává, šířilo se již před r. 1848 napořád více, mluvilo se ještě německy — vždyť celé školství městské bylo, pokud vím, německé — ale začalo se česky cítit,

historické upomínky se obnovovaly, vzrůstalo vědomí, že jsme zkráceni a tento ideální cit právní byl příčinou, že tak mnohé ideálnější a spravedlivé povahy k věci národní se klonily, jí z počátku snad toliko přály, později však rozhodně pro ni se prohlásily. K povahám těm náležel též J. F.". — Byl to tedy jednak celkový ráz doby, jednak pak ideální citění F., jež mělo největší podíl na této změně. A jak opravdu ideálním a na čest svou úzkostlivým F. byl, to ukázalo se nejlépe později, když s pojišťovnou, krátce před jejím úpadkem (r. 1864) se rozešel, všecky její závazky v Čechách ze svého zaplatil, aby nikomu nebylo ukřivděno! Do života českého přešel v nejutěšenější době, když totiž po pádu Bachova absolutismu počalo to všude nadějně rašit, a vrhl se do něho celou svojí energií. Ač nováček v kruzích vlasteneckých, přec uspořádal a z největší části též zaplatil loterii ve prospěch věna Zd. Havlíčkovy. Také česká stenografie měla v něm svého průkopníka a mecenáše.

Ke konci let padesátých seznámil se též s Tyršem a ten ho přivedl do Sokola i přičinil se o jeho zvolení **prvním starostou**. Od té chvíle pak patřil cele mladému hnutí. On byl pořadatelem prvních schůzek členských, on vnesl do spolku ducha pravé demokracie, k jeho návrhu zavedeno i tykání, což bylo na tu dobu činem přímo revolučním, k jeho popudu pořádány první šibřinky v r. 1865, z jeho prostředků pořizováno náradí tělocvičné a on opět to byl, který celé své jmění věnoval ke zbudování tělocvičny Sokolu pražskému, kdyžť nikde útulku nalézt nemohl. To jsou činy vnější, všeobecně známé! Kolik však obětoval vedle toho na různé podpory jednotlivcům, co tajně rozdál ku podpoře nemajetných bratrů Sokolů, aby jim umožnil účast při výletech spolkových — to zůstane již na vždy skryto. Vždyť na výsost pravdivá byla slova někdejšího přítele Fügnera. Ant. Springra, kdyžť pravil, že „hlavní chyby jeho byly, že byl příliš dobrosrdečný,

že každému důvěřoval, i že peníze pro něho neměly ceny“.

Jako starosta účastnil se F. všech podniků Sokola a přítomen byl i každému cvičení dávaje tak nejkrásnější vzor řádného plnění povinností spolkových. Každého jednání účastnil se živě a vřele. Tak na př. kroj sokolský vznikl též za jeho přímého působení. To vše pak činil v přesvědčení, že Sokolem nejlépe slouží svému národu a vlasti.

Postavením první sokolské budovy (r. 1863) a první tělocvičny toho druhu v Rakousku vůbec získal si F. navždy vděku celého Sokolstva, neboť činem tímto vlastně zachránil celé hnutí sokolské od úpadku hned v počátcích, vyčerpav však též touto bezmeznou obětavostí jmění své až na dno. Jakým vlastně darem Sokolu bylo zbudování tělocvičny, o tom svědčí tyto podrobnosti smlouvy nájemní:

Jednota platí jako nájemné 30⁰/₀ z příspěvků činných členů po dobu roční vybraných ne méně 1500 zl. a ne více než 3600 zl. Splácení děje se dekursivně měsíčně, celoroční vyúčtování v prosinci. Kdyby jednota byla zrušena, nemohouc dát výpověď, zaplatí 2550 zl. náhrady (!) Obě strany ručí za škody, nikoliv za náhodu. Mytí místností společných (chodby, schody) hradí $\frac{2}{3}$ jednota, $\frac{1}{3}$ starosta !! Když pak F. po vzdání se zastupitelstva pojišť. zůstal soukromníkem a ředitelství hypoteč. banky, jehož se mu dostalo, bylo toliko úřadem čestným, počaly se u něho ozývat i starosti nebývalé — nedostatek hmotný, jehož byl dosud nepoznal. Fügner, který každému dával, každému pomáhal, jehož obětavost neznala sobě rovné, ocítl se na pokraji záhuby hospodářské. K dovršení utrpení pak roznemohl se na podzim r. 1865. Choroba, jež z počátku nezdála se býti vážnou, počala se již lepšiti, zejména po operaci (vředu hemorhoidiálního), když tu dne 15. listopadu 1865 náhlá smrt ukončila záslužný a ve všem příkladný život F., ve věku 43 let a jak jeden z nejpovolanejších svědků dodává, nezbylo po něm „na hotovosti ani jediné zlatky“.

Jindř. Fügner byl nejen demokratem, ale pravým bratrem každému Sokolu a to ne slovem a slůvkem „Ty“, ale zejména pomocí duchovní a hmotnou, byl idealistou v nejkrásnějším slova toho smyslu a stělením mužných ctností sokolských Tyršem tak mistrně vyličených a odůvodněných. Fügner naplňoval a v celém rozsahu prováděl, po čem Tyrš toužil a volal. Proto zůstává ne vedle Tyrše, ale přímo s ním zakladatelem českého Sokolstva, jemuž dal do vínku dar nejkrásnější: Ideální vzor a důkaz, že sokolství žito stává se nejkrásnějším smyslem a účelem života českého člověka.

JINDŘICH FÜGNER:

BRATŘI!

Co starosta výboru, jenž spolek náš na vše strany zastupuje, vyslovuji Vám nejvřelejší díky za vzorné Vaše si počínání při prvním našem výletu dne 11. t. m. Pokud mi znám byl duch, jenž v Sokolu vládne, nepochyboval jsem ani na okamžik, že vši silou k tomu hleděti budete, aby Vás veřejnost poznala co právě turnéře...

Zachovejtež ducha, který v Sokolu žije a v brzku bude za zvláštní čest považováno býti Sokolem! Toho, bychom dosáhli, přede vším třeba, aby s přísností právě spartánskou šetřen byl od nás zákon, jež jsme si ustanovili sami, abychom si osvojili ctnosti, jichž jména se skvíti budou na praporu našem. Nechť nás v pevný celek váže láska k vlasti, láska k řeči naší, nechť jsme spolek bratrů svorných, nerozdvojných ni náhledy politickými, ni náboženstvím, budiž bohatý bratrem toho jemuž osudem méně prisouzeno, kdo duševními silam

pracuje k zdaru vlasti, budiž upřímným bratrem Sokola, jehož pěst zdobí mozole práce poctivé. Buďme střídmi jak v požívání všeho, co nám přírodou k posile dáno, tak v užívání síly své, budeme muži rázní, již i neohroženou vytrvalostí k tomu pracují, aby jméno Sokola vždy slavně znělo, aby všady, kam zavítáme, radostně volali krajané naši: Sokolům sláva!

V Praze dne 12. května 1862.

* * *

Věc sokolská však, jak ke všem stavům a vrstvám se obrací, znamená prozatím tolik, co tělesné a z části i mravní vychování a šlechtění všeho národa československého, odchovávání jeho k síle, statečnosti, ušlechtilosti a brannosti zvýšené, a musí tudíž hledět, aby koncem veškerý lid octnul se v okruhu jejím.

(Dr. M. Tyrš: Náš úkol, směr a cíl.)

O kroji a odznaku.

Kroj sokolský tak, jak dnes se nosí, nevznikl najednou, ale vyvinul se postupně nabývaje stále určitější formy. Ráz ducha svého nejvíce vtiskli do něho Dr. Tyrš, Fügner a Dr. J. Musil, základní návrh barevný jest dílem Josefa Mánesa. O kroji počalo se jednati hned po založení spolku a měla jím býti jaksi manifestována příslušnost ke spolku a docíleno větší působnosti při vystupování celku. První návrh v tom směru učinil Dr. J. Musil podporován Dr. E. Grégrem, Krupkou a H. Pallou již 10. března r. 1862. První kraj definitivně byl stanoven valnou hromadou dne 10. dubna 1862. V zápise se o tom praví: „Ustanovení kroje. Výbor navrhuje kazajku a kalhoty z ruského plátna, klobouk kulatý s pentlí a odporučuje košili červenou (na kterou ale nikdo vázán býti nemá). Návrh ten se přijímá bez odporu.“

Kroj tento byl pořízen tedy tak, že ke kazajce „turnéřské“, v níž se tou dobou cvičovalo, přidány kalhoty téže barvy, rovněž ke cvičení upotřebitelné a na hlavu dán klobouček slovanský, jenž se tehdy téměř všeobecně nosil. K návrhu červené košile došlo se náhodou, neboť Fügner v té době dostal právě od svých přátel

z Itálie červenou blůzu garibaldiovskou (vlněnou), jež se všeobecně líbila a i jistý ideový vztah (nacionalismu, svobodomyslnosti) k Sokolstvu měla. Na klobouček záhy přidána červená kokarda s pérem a S, kajda nošena většinou na šňůrách (pro větší „slovanskost“ byla i čamarami ozdobena), za to košile byly barvy nejrůznější. Nepraktičnost kloboučku a dlouhých kalhot, jakož i materiálu, z něhož byl oblek zhotoven, různobarevnost košil a podobné nedostatky vyžádaly si brzy úpravy nové, k níž definitivně došlo 5. dubna 1864 kompromisem mezi návrhem Tyršovým (žádná kajda, červená blůza, černohorská čepice, holinky) a Fügnerovým (poněkud upravený кроj dřívější). Kroj pak vypadal takto: Místo plátna použito k zhotovení kalhot a kajdy látky vlněné. Košile červená, jak se dosud nosí, ale bez límce bílého (límce však záhy přidány), černý pas s monogramem, holinky, dnešní čapka s pérem. V roce 1880 přidán k tomuto kroji ještě nepromokavý plášť — havelok. Dále měněn кроj již jen co do střihu kajdy a kalhot (u prvé místo ležatého límce stojatý a p., u kalhot místo širokých, řasnatých přes holinky převíslých, úzké jezdecké, místo haveloku pláštěnka). Vývoji rovněž podléhala i péra, jež z mocných brků, ba peroutek změnila se v tenounká peříčka jednoduchá. Místo šerp, jež druhdy v značné míře zdobily prsa činnovníků, zavedeny prosté odznaky šňůrové (sponky) na pravém rameni (u cvičitele modrá, starosty červenobílá). **Cvičební úbor mužů** prožil rovněž podstatné změny. Cvičeno nejprve v kalhotech plátěných, jež později kamašemi opatřeny. Modré kalhoty trikotové objevily se teprve při druhém sletu všesokolském v r. 1891. Svrchní část těla kryla z počátku kajda turneřská, v podpaží rozpáraná, pak košile, neb trikot červený. Trikot bílý s červeným lemováním zaveden o sletu prvému r. 1882.

Také **cvičební úbor žen** má dosti bohatou historii. Původní úbor zaznamenán jest v zápisu Spolku paní a dívek pražských z r. 1869 takto: „Rokováno o šatu

spolkovém. Tmavošedý šat s červenou okrasou jednomyslně přijat, taktéž červené punčochy a červená šerpa s bílým třepením." Dále černé střevíce bez podpadků, Úbor tento sestával z blúzy, jež jen málo boky přesahovala a kalhot do poloviny lýtek. V roce 1895 kalhoty skráceny ke kolenům, přidána sukně téže délky a blúza se širokým námořnickým límcem. Úbor tento pak se vždy od sletu ke sletu měnil, zejména co do úpravy límce až v dnešní kroj s bílou halenkou bez límečku. Dorost cvičival dříve pravidelně v úboru členském. Taktéž žáci tělocvič. ústavu Dr. Tyrše cvičivali v úboru členském. Dnešní úbor žákovský zaveden byl teprve při sevšeobecnění cvičení žákovského v jednotách sokolských.

Slavnostní kroj žen vznikl úpravou kroje mužského pro ženy.

Nošení kroje slavnostního vázáno jest přísnými pravidly. Kroj smí být obléknut jen při tělocvičném vystoupení sokolském aneb příležitostech opravdu slavnostních. O tom, zda má se jíti v kroji či v šatě občanském, rozhoduje výbor jednoty a bez jeho schválení nesmí nikdo kroje použítí. I tu pak nošení kroje má býti omezeno na průvod, vystoupení hromadné a nejkratší cestu na seřadiště a domů. Prodlévání v kroji v místnostech veřejných dlouho před a po vystoupení spolkovém neb nad nejnutnější potřebu je nešvarem trestuhodným. Užívati kroje ke zvaní na ples, neb k šibřínkám či dokonce jako úboru či masky při podobných příležitostech, je nepřípustno. Chování a vystupování jednotlivců i větších celků v kroji musí býti vždy a v každém směru bezvadné v duchu zásad sokolských.

Cvičebního úboru smí býti používáno toliko v šatnách, na seřadištích a cvičištích. Přícházeti v něm (o věř. vystup.) mezi diváctvo jest naprosto nepřípustno. Aní žena, aní muž nesmí se v šatě cvičebním objeviti mimo místo ke cvičení, řadení a svlékání určené. Je to příkaz cti a kázně spolkové.

Úřední odznak sokolský, Suchardova plaketa „Na stráž!“, zaveden byl mnohem později (k 5. sletu) a platí pro jeho nošení toto pravidlo:

Společný odznak sokolský jest vnějším znamením toho, že nositel jest členem sokolského sdružení, a smějí ho nositi jen členové jednot, tedy ani nečlenové, ani žáci, ani dorost.

Nošení odznaku jest dobrovolné; každý však, kdo odznak připíná, měžž na paměti vážnost i důstojnost sokolského jména a zachovávej stejná pravidla vystupování jako při kroji sokolském.

Společný odznak budiž nošen jedině na občanském šatu.

Nositelé sokolského odznaku jsou povinni míti u sebe členský průkaz (legitimaci) vlastnoručně podepsanou.

Průkazenkou touto nutno se vykázati i tehdy, žádá-li tak jiný člen, jenž se stejným způsobem napřed legituloval.

Nositelé odznaku pozdravují se sokolským „Na zdar!“ Odznaky možno opatřiti si jen prostřednictvím jednoty a jednoty jsou zodpovědny, že jen členům odznaků se dostane, a sice po uplynutí doby zkušební.

Všem členům sokolských jednot ukládá se za povinnost, aby navzájem bděli nad zachováváním těchto pravidel.

Společný odznak sokolský jest zákonně chráněn a tudíž každý padělek bude trestně stíhán.

Zakazuje se používati společného odznaku členského při pouličních neb politických projevech, při agitacích volebních, obchodních a t. p.

• • •

Organisace sokolská.

Členem sokolské organisace může se stát každý občan (muž i žena) nejméně 18 roků starý, mravně bezúhonný, národností československé neb slovanské vůbec. Přihlašuje se jako člen některé jednoty sokolské t. j. spolku místního. Výbor jednoty zkoumá přihlášky členů a má právo odmítnouti uchazeče bez udání důvodů. Členy jednot sokolských nemohou býti takoví občané, kteří vědomě slouží zájmům klerikálním nebo jsou členy Dělnických Jednot Tělocvičných. Každý člen přijímá se zpravidla na zkoušku na 6 měsíců a teprve po této době jest mu vydána legitimace spolková a prodán odznak. Každý, kdo si odznak kupuje, zavazuje se písemně, že ho vrátí, jakmile by přestal býti členem jednoty. Nositelé odznaku jsou povinni se pozdravovati sokolským „Na zdar!“ Členstvo si navzájem tyká. Jen mezi muži a ženami není přípustno tykání z poměru spolkového. Kdo se nepodrobuje řádům spolkovým, neb proviní se proti zásadám sokolským (i v životě občanském) bývá z jednot vyloučen.

Členstvo jednot sokolských řadí se ve dvě kategorie a to členy činné, to jest takové, kteří platí příspěvky ve výši stanovené pro každého člena, který chce se sú-

častníci cvičení — a členy **příspěvajících**, kteří příspěvkem svým hnutí podporují, avšak cvičení se nesúčastní. Kromě práva účastníci se cvičení není rozdílu mezi těmito dvěma kategoriemi členů ani co do práv ani vzhledem k povinnostem ze členství vyplývajícím. Někde zavedený způsob členů zakládajících jest na roveň členům příspěvajícím. Rovněž mezi členy v kroji spolkovém a šatě občanském není rozdílu, vyjímaje případy, při nichž vzhledem k účelům manifestačním a pod. dán jest jako podmínka sokolský kroj. Pravidla při nošení kroje jsou pravidly pro sokolské vystupování vůbec, neboť ne kroj, ale život a činy dle zásad označují pravého Sokola.

Jednoty Sokolské zakládají se v místech, kde jsou k tomu příznivé poměry a jsou řízeny **výborem** voleným valnou hromadou na 1 rok, jemuž v čele stojí starosta a ostatní obvyklí činnovníci spolkoví (jednatel, pokladník a t. p.), o činnost tělocvičnou pečují u mužů náčelník, u žen náčelnice, cvičení vede se přísně odděleně Tito vedoucí činitelé mají k ruce své **sbory cvičitelské**. Cvičitелеm skutečným stává se však teprve ten, kdo se s úspěchem podrobil zvláštní zkoušce cvičitelské a byl do cvič. sboru jednoty povolán. V čele činnosti osvětové stojí **vzdělavatel**, který má k ruce rovněž **sbor vzdělavací**. K zvláštním úkolům ustavují se ve velkých jednotách též zvláštní odbory jako: pořadatelský, stavební, jízdní a t. p. Všechny tyto odbory a sbory podléhají bezpodmínečně výboru a usnesení jejich nabývají platnosti teprve po schválení výborem.

Tyto místní spolky (sokolské jednoty) sdruženy jsou do spolků krajových, **sokolských žup**, jež čítají 20—100 jednot a zaujímají oblast několika pol. okresů. Úkolem těchto spolků je činnost poradní a dozorčí. K snažšímu ovládnutí někdy rozsáhlého území dělí se župy na **okrsky** s různou pravomocí, dle zvyklosti a zásad v různých župách.

Vedení župy jest obdobně upraveno, jako vedení jednoty s tím rozdílem, že jednotkami členskými jsou zde jednoty, jež projevují svoji vůli zástupci vysílanými ke schůzím a pod.

Župy sdružují se místy dle potřeby a poměrů od případu k případu v kraje, jež nejsou stálým článkem organizačním. Děje se tak hlavně k provedení společného velikého podniku neb pod.

Všechny župy sdruženy jsou v **České Obci Sokolské**, která je spolkem žup (nikoliv jednot neb dokonce jednotlivců). V čele Č. O. S. stojí **předsednictvo** (15tičlenné) volené na 2 roky výborem Č. O. S., který je druhým článkem organizace Č. O. S. Kdežto předsednictvo jest jakýmsi vykonavatelem vůle čes. Sokolstva, jest **výbor** místem, v němž se tato vůle projevuje. Výbor schází se pravidelně 2krát do roka, jest volen na 2 roky a sestává ze zástupců, jež vysílají župy a to za každých 1500 členů jednoho a ze členů předsednictva Č. O. S. Otázky rázu zásadního řeší a změnu stanov provádí **valný sjezd**, jenž sestává ze zástupců žup, jež vysílá každá župa za každých 200 členů každé své jednoty po jednom. Sjezd tento konal se dosud celkem pětkrát a je dnes pro veliký počet členstva téměř neproveditelným. Česká Obec Sokolská vede a řídí celou činnost Sokolstva. Aby mohla práci tuto zdolat, má vedle předsednictva ještě řadu **pomocných odborů a sborů**, jako: cvič. sbor mužů a žen (zasedají v něm všichni župní náčelníci neb náčelnice) vzdělávatelský sbor (všichni župní vzdělavatelé) a předsednictva těchto sborů, dále odbory hospodářský, menšinový, statistický, zdravotní, organizační, poradatelský, dorostový, redakční, úrazový, invalidní, výletní, oblekový, musejní, biografický a t. p., jak si je doba a potřeba vyžaduje.

Č. O. S. vede **katastr členstva**, do něhož jsou povinny všechny jednoty hlásiti každého nového člena a zaplatiti zaň jednou provždy organizační příspěvek, v jehož částce jest též zahrnuto pojištění proti úrazu členů při činnosti spolkové. Mimo to platí župy zvláštní příspěvek dle počtu členů výborem na správné období vždy stanovený.

K snadnějšímu ovládní celé organizace vydává Č. O. S. vlastní list „**Věstník Sokolský**“, který jest každá jed-

nota povinná odebíratí v tolika výtiscích, kolik desítek členů sdružuje. Vedle tohoto listu vydávána jest ještě tělocvičná revue „Sokol“, kterou musí jednoty odebíratí nejméně ve 2 výtiscích. Dorost i žactvo mají časopisy vlastní, pro ženy jest vedle úředních listů vydáván rovněž samostatný list. Č. O. S. vydává svým nákladem knihy, tiskopisy a brožury věci sokolské se dotýkající a má k tomu účelu svůj vlastní sklad knih, k vedení všech prací kancelářských i svůj tajemnický úřad.

Jednotám v územím zněmčeném věnuje se zvýšená péče tím, že se přidělují do ochrany větším jednotám v území čistě českém, které jako „ochránitelky“ podporují tyto své „svěřenky“. Č. O. S. pořádá pravidelné školy cvičitelské a nově i osvětové. Absolventi těchto škol pak zařizují obdobné školy župní. V těchto školách vychovává se pak dostatečný počet činovníků. Péče o mládež rozdělena jest tak, že děti od 6 do 14 let řadí se jako žactvo, mládež od 14 do 18 let jako dorost, o výchovu těchto složek pečují pak cvič. sbory spolu se vzděl. sbory. V jednotách velkých zařizují se k tomu sbory zvláštní. Otázka ženská, jež kdysi způsobila mnoho hluku, vyřešena jest velmi jednoduše tím, že žena jest členkou sokolských jednot se všemi právy i povinnostmi. Dorost a žactvo ovšem nemá žádných práv spolkových.

Organisace sokolská se plně vžila a osvědčila, takže dle ní reorganisují se i některé spolky jiné. Některé opravy, doplňky neb změny, jež se snad chystají, nebudou mítí as velikého vlivu na celkový její ráz a charakter.

To jest vnější uspořádání organisace. Avšak vnitřní její síla a moc neprýští ani tak z účelného a důmyslného uspořádání jako spíše z ducha, kterým je proniknuta. A to je duch bezpodmínečné kázně a obětování jednotlivce zájmům celku. Jenom tímto duchem tato naše organisace vítězí. Na to nesmí býti nikdy zapomínáno. Zárukou jeho udržení a vydatnou podporou je pak naprostá spravedlnost, poctivost a nestrannost ve všech věcech spolkových. A to si vždy zvláště připomínejme!

* * *

Sokolský tělocvík.

Kdo neprošel sokolskou tělocvičnou, není Sokolem. Lídé mohou se tělocvikem zabývatí teoreticky a dospěti tak ke skutečnému odbornictví, mohou na základě studií filosofických vniknouti až ku kořenu a jádru ideí sokolských. Mohou býti vlastenci nadšenými a horlivými stoupenci ideí sokolských, ale onen vnitřní, živý a žhavý sokolský dech a život zůstane jim tajemstvím za sedmerými zámky. Ten se poznává, tomu se rozumí teprvé po několikaleté pravidelné účasti na cvičení. Jeť tělocvična skutečnou a jedine pravou školou sokolství. Je to zřejmý s krásný doklad opravdovosti sokolství, nic tu nepomáhají slova sebe krásnější, theorie sebe dokonalější. Sokolství chce život, chce praxi, chce čin.

Tělocvík sokolský nese všechny charakteristické známky podnikání spolkového a opět mocný ráz ideí sokolských. Je založen na nejpřísnější kázní, není nikomu volno vybrati si kdy, co a u koho chce cvičit, ale přidělen jsa do družstva, které **náčelník** neb náčelnice určí, musí každý člen účastniti se cvičení, jež **rozvrh** určuje. Děje se tak k docilení všestrannosti. Nikdo nesmí se žádnému cviku vyhýbatí. Rozvrh sestaven jest tak, aby v každé hodině celé tělo se procvičilo. Podkladem

k němu jest soustava **tělocvičná**, kterou Dr. M. Tyrš vypracoval a v knize „Základové tělocviku“ uložil. Soustava ta je dilem veskrze **originálním, původním** a seřaduje všechny pohyby tělesné dle určitých, Tyršem **poprvé zjištěných** znaků, do čtyř tříd a to: Cvičení bez náradí a bez pomoci jiných provedlivá (prostná, pořadová, pochod, klus, běh), cvičení s náradím a na náradí, cvičení pomoci jiných provedlivá (skupiny) a cvičení, jimž se přemáhá síla živá — odpor jiných (úpoly: šerm, rohování, zápas). Tyto třídy dělí se dále na odvětví, druhy a tvary. Tělocvik sokolský je **všestranným**, používá hojnou měrou nejen cvičení na náradí, ale i tak zvaných cvičení lehkooathletických v přírodě (skok, běh, vrhy). Soustava Tyršova je dnes nejdokonalejší soustavou tělocvičnou, neboť lze do ní bez rozpaků každý tělocvičný prvek zařaditi a nejlépe se přimýká rázu a duchu Slovanstva, zejména pak lidu českého. Odtud její veliké rozšíření do zemí balkánských, Polska, Ruska i Ameriky mezi národy slovanské.

Tělocvik sokolský nehoní se za velikými rekordy a nejobtížnějšími kombinacemi, ač je nevylučuje. Účelem jeho jest **všeobecná zdravot a zdatnost tělesná**, nikoliv tělocvičná výkonnost a vyspělost. Přes to skýtá cvičencům možnost stálého **pokroku a zdokonalování** v oboru tělocvičném. Jest přirozeno, že výsledky takového všestranného snažení dostavují se jen zvolna a mnohem pomaleji, než u speciálního výcviku jednotlivého (trainingu) a proto je zejména důležitou pro nás školou **stálosti a vytrvalosti**. Sokolský tělocvik v plném svém rozsahu jest ovšem jen tělocvikem **pro zdravé**, jichž síly rozhojňuje a udržuje. Lidé nemocní musí vybíráti opatrně pro sebe jen cviky vhodné a měli by se proto vždy dříve poraditi s lékařem, než cvičiti započnou.

Obtížnější sestavy náradové učí **mužností, odvaze a sebeovládání**, celá řada zvláštních cviků pak výchově **branné**. Rozhodujícím jest však duch, jímž jest tělocvik sokolský řízen. Je to jednak stálá snaha po do-

konalosti, stálý ruch, život a činnost, ale je to i ona nesobecká láska bratrská, jež sokolskou činnost tělocvičnou proniká. Láska, jež nezabraňuje usilovati všemi prostředky o nejvyšší dokonalost a překonání všech, ale jež rázem nutí radovati se z úspěchu jiných. Láska, jež vede k sebeobětování, k účinné pomoci jiným, zejména slabším, láska jež dává nejkrásnější květy dlouholetých přátelství a sebeobětování ve prospěch celku. Velký rys nezištnosti a nesobeckosti vane celou touto výchovou. Při tom nikde a nikdy není tělocvik účelem, ale vždy prostředkem k dosažení ideálů vyšších a krásnějších.

Závody sokolské vyznamenávají se úplnou nezištností všech jednotlivců a zřídka bývají závody osob, častěji závody družstev, v nichž jedinec stává se číslem a dobývá vítězství pro svoje družstvo, jednotu neb župu, **nikoliv pro sebe.**

Tělo zdravé, unavené tělocvikem, nezatouží po pochybné radosti výstředních požitků a vysoká mravní úroveň okolí znemožňuje hejskům návštěvu tělocvičen a tak zejména **v ohledu pohlavním** jest sokolské sdružení důležitým a mocným činitelem, ozdravujícím, tělocvik pak nejlepším jeho prostředkem.

Jest tedy tělocvična sokolská **skutečnou školou mravních i tělesných cností mužných a občanských**, tělocvik sokolský pak **nejbezpečnějším prostředkem k upevnění zdatnosti a síly národní**, k odvrácení škodlivých následků války a povznešení pokleslé morálky všeobecné.

V tělocviku sokolském a z něho plynoucích vlastností prýští se veliká ukázněnost a síla organisace sokolské, on jest tajemstvím její úspěchů.

* * *

Rozvoj Sokolstva a spolky protichůdné.

Símě zaseté Tyršem a Fügnerem mocně a rychle vzrůstalo. Hned po založení Sokola Pražského a v téže roce založeno ještě 8 jednot dalších, jichž počet se do konce roku 1864 zdvojnásobil. V roce 1863 založeny i Sokolské jednoty na jihu (v Lublani), v r. 1865 a 1866 v Americe (zaniklá jedn. v St. Louis a v Chicagu) a v Haliči. V roce 1863 založen tělocvič. ústav pro hochy a v r. 1869 Těl. spolek paní a dívek pražských. Počet jednot stoupal rychle až do roku 1871, kdy bylo 131 jednot s 12.300 členy. Pak nastala krise. Národ český sklamán ve svých nadějích politických, postižen těžce i celkovým hospodářským úpadkem, rozeštván boji politickými poklesl, zmalátněl. Počet jednot sokolských sklesl na polovinu a z těch ještě mnohé byly jednotami hasičsko-sokolskými. Časopis „Sokol“, jenž tolik pomáhal, zastaven pro nedostatek předplatitelů, Tyrš churav, dlel tou dobou v Italii. Teprve po roce 1880, tedy bezmála za 10 let živoření, nadchází obrat. Tyrš vrátiv se počíná opět vydávati Sokol (od r. 1881) a navrhuje uspořádání sjezdu v r. 1882 ku vzpomínce na 20 let trvání Sokola.

To vzpružuje mysl malátné a tak dochází k **prvnímu sletu sokolskému** v r. 1882 na Střeleckém ostrově. Řídí ho sám Dr. M. Tyrš za účasti 76 jednot se 1600 Sokoly v kroji a 720 cvičenci. Účinek sjezdu byl rozhodný, neboť v r. 1885 dostoupil již počet jednot čísla 161 a o rok později 193. V roce 1883 založen brem A. V. Prágrem Sborník sokolský (kapesní kalendář a statistika), který podnes účinně působí. Tyrš po celou dobu své činnosti v Sokole marně se snažil založit ústřední spolek jednot sokolských a také jakékoliv spolky župní, o něž se zejména na Moravě pokoušeli, byly zakazovány. Teprve v roce jeho smrti (1884) **podařilo se založit** (dosíci schválení stanov) sokolské župy Tyršovy na střed. Labi, Středočeskou a Podřipskou, v dalších létech pak Havlíckovu, Fügnerovu a Moravskou. K roku 1887 chystaný slet **byl vládou zakázán**, pro Američany k němu zavítavší uspořádány závody v Českém Brodě. Zde poprvé objevily se kuzele. V roce 1889 (24. března) pak došlo k ustavení konečně povolené **České Obce Sokolské**, spolku sokolských žup českých, v r. 1897 pak ku zřízení Moravsko-Slezské Obce Sokolské pro Sokolstvo na Moravě a ve Slezsku. Sokolstvo na Dunaji založilo si župu Dolnorakouskou.

Téhož roku (1889) „proraženo první okno do Evropy“ — totiž uspořádána **výprava Sokolstva ku sjezdu francouzských gymnastů** v Paříži, jež poprvé uvedla nás na pole praktických styků s cizinou. Národ český byl zhola neznám Francouzům i ostatní cizině, jež měla nás za Maďary, Cikány nebo při nejlepším za Rusy. Zájezdy následovaly pak již rychle (1892 Lvov a Nancy, 1894 Postojná a Lyon, 1895 Perigeux, 1896 Krakov, 1897 Bělehrad, Celj, Brussel, 1900 Paříž, Chaux de Fonds a tak to jde nepřetržitě dále). V roce 1888 poprvé navštívena byla Lublaň. Rok od roku pak Sokolstvo mohutnělo a vzrůstalo, jak nejlépe charakterisují čísla účasti **při sletech**. Tak druhý konán u příležitosti jubilejní výstavy v r. 1891 za účasti 206 jednot, 5600

členů a 2500 cvičenců na výstavišti. Třetí při výstavě národopisné v roce 1895 na Letné se 311 jednotami, 7366 členy a 4271 cvičenci. Při sletu tomto vystoupil i dorost počtem 700. — V té době počaly při jednotách sokolských vyrůstati též **ženské odbory**, takže při IV. sletu, samostatně na Letné pořádaném, jehož se účastnilo 571 jednot s 11.000 členy v kroji, cvičilo již vedle 6705 mužů a 1988 dorostenců i 867 žen. Slet pátý r. 1907 vykazoval 700 jednot s 12.550 členy, 7600 cvičenci a 2400 ženami. Dorost a žactvo jen z Prahy a okolí. Slet šestý v r. 1912 sdružil 17.712 členů, 10.120 cvičenců a 5457 cvičenek.

Vývoj organizační vedl mimo dělení a vzrůst žup i jednot zprvu k sdružení České a Moravsko-Slezské Obce a župy Dolnorakouské ve Svaz Českoslovan. Sokolstva, v r. 1902 pak ke zrušení Moravsko-Slezské Obce Sokolské i Svazu a sdružení všeho českoslovanského Sokolstva v **jediné České Obci Sokolské** a konečně ke zřízení **Svazu Slovanského Sokolstva**, v němž sdružení byli Čechové, Jihoslované, Poláci a Rusové a který uspořádal při našem šestém sletu svůj první slet v Praze. Po stránce tělocvičné, zejména pak u závodníků stoupaly požadavky slet od sletu skoro úměrně s účastí. V roce 1908, při pátém sletu účastnili se sokolští borci poprvé **mezinárodního závodu** tělocvičného pořádaného v Praze Uníí tělocvičných svazů, v níž jsou zastoupeny téměř všechny národy Evropy tělocvik nářadový soustavně pěstující, vyjímaje Němce. Závody ty opakují se vždy v období tříletém a Sokolstvo dobylo v Praze, Turině a Paříži ceny první, v Lucemburku druhé, vždy v těžkém boji s mnohými soupeři. Stejně sluší zaznamenati i dobytí **stříbrného štítu** — anglické to ceny putovní.

Co znamenaly po stránce tělocvičné a organizační slety, po stránce propagační závody a zájezdy, to po stránce ideové přinášely **valné sjezdy Č. O. S.**, jichž resoluce jsou, vedle spisů Tyršových, základními směrníci sokolského života a práce. První konán byl

v r. 1895 a usnesl se působiti k sevšeobecnění tělocviku, zavedení jeho do škol, omezil veřejné vystupování jednot sokolských a zavedl pravidelnou činnost vzdělavací v jednotách sokolských. Třetí sjezd v r. 1898 konaný jednal o otázkách organizačních, tělocvičných a vzdělavacích, jimiž podstatně vymezil úkoly jednot sokolských a určil jejich práci. Pátý sjezd konaný v r. 1910 jednal o Sokolstvu a politice, Sokolstvu a klerikalismu, jednotách ohrožených, tisku sokolském, dorostu, dělnických tělocvičných jednotách a **ženské otázce**. Zejména poslední bod byl palčivým. Když totiž v létech devadesátých byly houfně zakládány ženské odbory, nebylo pracovníků způsobilých k jich vedení ani po stránce tělocvičné ani po stránce organizační. Postupem času vyškolily se ženy po stránce tělocvičné, takže samy ujalý se vedení tělocvičné odborného, tvoříce však odbory, podléhaly ve všech otázkách spolkových výborům jednot, které bez nich o nich rozhodovaly. Způsob ten v r. 1910 obecně uznáván byl za neudržitelný, kdežto však jedni chtěli, aby ženy samy vedly i věci organizační za dozoru mužů neb ve styku s nimi pomocí delegátů, žádali druzí úplnou rovnoprávnost a plnoprávné členství žen v jednotách sokolských. Spor definitivně sjezdem rozřešen nebyl, výbor, jemuž věc byla postoupena, ponechal jednotám volnost k řešení této otázky. Dnes velkou většinou vyřešena jest věc způsobem druhým.

V létech devadesátých počaly vznikat při straně sociálně-demokratické **dělnické tělocvičné jednoty**, jež byly a jsou zřizovány jako **agitační prostředek** pro tuto stranu politickou. Za lichou záminku bývalo uváděno, že soc. demokraté jsou z jednot sokolských pro své politické přesvědčení vylučováni. Sokolstvo stojí pevně na zásadě nepolitickosti své organizace a hájí proto stanovisko, že v jeho řadách je místo pro každého, tedy i soc. demokrata. Ve skutečnosti také mnozí sociální demokraté byli nebo jsou členy Sokola, aniž by to vadilo jich polit. přesvědčení. (Ze známých předseda Nár. shromáždění

Tomášek, velit. org. čs. legií v Itálii J. Čapek a org. čes. odboje v Americe Vojta Beneš.) Z toho důvodu musí Sokolstvo považovati děl. těl. jednoty za zbytečné tříštění a trvati na tom, že jich členové nemohou býti členy jednot sokolských. Jinak ovšem Sokolstvo činnosti děl. těl. jednot, jež ke všemu užívají vzorů sokolských, nepřekází a překážeti nebude.

Počátkem tohoto století začala i klerikální strana politická zřizovati si své tělocvičné jednoty zvané „Orly“, jež zneužívají tělocviku k propagování snah zpátečnických, ideově vysloveně Sokolstvu protichůdných. Proto Sokolstvo nejen že nepřijímá jejich členy do svých jednot (neboť nepřijímá do svých řad vůbec nikoho, kdo snahám klerikálním, zpátečnickým vědomě slouží), ale považuje za svoji povinnost zhoubnou a národu škodlivou jejich činnost potírati.

Světová válka zastihla Sokolstvo v plném rozvoji. Čítaloť koncem r. 1913 38 žup, 106,158 mužů, 21,939 žen, celkem tedy 128,097 členů ve 1150 jednotách a 107 pobočkách. Cvičitelů bylo 6845 a cvičitelek 2619, vlastních tělocvičen 142. Za války mnoho jednot bylo rozpuštěno, mnoho opuštěno. Sokolstvo pronásledováno a potíráno všemi prostředky, přesto však vykonalo plně svou povinnost davši svou organizaci do služeb odboje, své členy legiím, svou víru ve vítězství pravdy a práva lidu. **Při převratu** konalo vojenskou a strážní službu tak dlouho, pokud vládní moc nenabyla dosti síly a moci sama se jí uchopiti. Tím nejen zabezpečen klidný a nekrvavý průběh revoluce, ale zachráněny bezpočetné majetky našemu státu.

Úměrně s rozvojem Sokolstva rozvíjel se i jeho **tisk**. Tak po založení Č. O. S. vedle časopisu „Sokol“, jenž se stal revuí, vznikl úřední list Č. O. S. „Věstník Sokolský“, který letos doplněn ještě „Zpravodajem Č. O. S.“; pro ženy založena soukromou péčí „Sokolice“, pro dorost stejným způsobem „Sokolské Besedy“, jež rovněž letos přešly do majetku Č. O. S. Pro mládež do 10ti let vydávají se letáčky, pro děti starší „Skřivánek“, vedle těchto listů ústředních mají i četné župy své věstníky a zpravodaje počtem 20.

* * *

Sokolstvo dnes.

Osvobození národa přineslo i Sokolstvu velkolepý a netušený rozvoj. Bez jakéhokoliv přičinění a zvláštní agitace strojnásobil se počet členstva, počet jednot vzrostl o polovinu. Také na Slovensku vznikly četné nové jednoty, jež zařazeny v nových 6 žup. Bylo to jako na počátku, při založení. Národ i tu jasně cítil, že jeho osvobození je vítězstvím sokolských ideí a že za ně děkuje hlavně sokolské methodě pracovní, totiž každodenní nehluché, vytrvalé a poctivé práci, řízené pevným a jasným plánem bezpečně k velikému cíli.

Tento sokolský cíl osvobozením z polovice byl dosažen. Národ má svou svobodu, ba má daleko víc, má v pravdě lidovou republiku. Zdálo by se tedy, že heslo svobody, volnosti a rovnosti bylo dosaženo a že zbývá již jen odstranění hroživé důsledky války, aby národ ocítl se v těsné blízkosti sokolských cílů.

Ve skutečnosti však jsme tohoto cíle vzdáleni stejně, jak před převratem. To, co se změnilo, byl jen vnějšek, byl povrch. Český člověk uvnitř se nezměnil, nezdokonalil, nezlepšil. K ideálu dokonalosti jednotlivců nás převrat nepřiblížil ani o krok. A což ideál bratrství? Přes uskutečnění theoretické rovnosti všech před záko-

nem zůstává dosud nedostižným snem. Ba, nastává i jisté zlerozumění tomuto heslu, kdyžtž bratrství snaží se někteří dojítí mocí, nadvládou. A zdravot, brannost národní zdaž jsou hesly překonanými? Naopak! Dnes více než jindy musíme je pěstovati, neboť o mnohé bychom návaem nepokojných sousedů svých mohli býti připraveni.

Tak bod za bodem probírajíce program sokolský k tomu bychom došli, že to, co dobovým, romantickým na něm bylo — zmizelo, ale hluboké jádro, ke drobné snad nevděčné, únavné a téměř neslyšitelné drobné práci zavazující, zůstalo, ba příkázání, povinnosti práce výchovné osvobozením přibýlo.

Osvobodit národ! To bylo heslo zářivé, sympatické, hlučné. O tom se dalo nadšeně mluvit a debatovat, souhlasit a odporovat, bouřit a schůzovat. **Ale zdokonalit českého člověka**, to již ani z daleka tak nezní. To neláká, nesvádí k hlučným projevům. O tom nelze řečnit, ale jen a jen pracovat. Vždyť to zdokonalení, povinnost výchovy, podřízení jedince, týká se především nás samých, našeho vlastního já. Dnes sokolství — jako v počátcích — neznamená jásavý projev češství, ale trpkou cestu zpytování a sebeobžalovávání. Dnes nejde tu o okázalý čin, ale o dobrý skutek bratrské lásky nikým neviděný.

Prostě sokolství mění se z výbojné, romantické armády národní v české svědomí.

A tady nastává úkol dneška! Vedení a unášení mocnými hesly boje za svobodu, neměli jsme času ani možnosti zastavovati se u jednotlivců. Dnes k nim přicházíme. Jde především o to, aby vlastenectví dostalo již u nás konečně onen správný a jediné poctivý smysl práce pro ostatní, práce pro celek. Jde dále o to, aby mravnost jako zachovatelka sil a zdraví národního, byla náležitě ozřejmena. Aby tento pojem, osvobozen od dogmat různých věr i pověr stal se přesně známým majtkem obecným a solí života všech. A jde konečně

● problém největší, aby bratrství přestalo být heslem, přestalo být frází, přestalo být almužnou chudým a diktátem bohatým, ale stalo se celou společností lidskou pronikající a život jeho upravující láskou. Tyto tři problémy, tři těžké a zodpovědné úkoly, stávají se úkoly Sokolstva dnešních dnů. **Boj proti sobectví a prázdnému heslování, boj za pravou mravnost, výchova k lásce a láskou k rovnosti.**

Těmito hesly vedeno počíná sokolství opouštět pražské své tělocvičen, knihoven a přednáškových síní, těmito hesly vedeno vniká do domácností, do soukromého života každého jednotlivce, počíná ho pravidlovat, měnit, formovat. Dělo se tak také dříve, dnes však je to úkolem hlavním, dnes je to úkolem jediným. A na této pouti nesmí a nemůže se Sokolstvo zastavit ani u života veřejného, ono musí do něho i zasahovat, tu povznesením hlasu výstražného, tam činným účastenstvím, jinde podnikem paralisujícím počiny škodlivé a opět jinde přímým rozkazem svým stoupencům, odvoláním neb vysláním jich k místům povolaným.

Jako býti Sokolem znamenalo dříve slib obětovat život osvobození národa, tak dnes **musí to znamenati charakterní, nesobecký život a obětování sebe pravému bratrství.**

Ideální stav rovnosti nebude v národě našem nikdy dobyt násilím, panstvím, vzpourou a mocí. Nebude nikdy nadiktován. Odporuje tomu naše národní povaha, naše tradice, duch našich dějin i smysl života. **Rovnost u nás může býti dosaženo jen láskou.** Kulturou ducha a srdce, tak jak je pěstovali na podkladě křesťanském Čeští bratři a jak jí o moderní názor světový opřenou mají v svém programu Sokolové. Sokolství prožilo svoji epochu bojovnou, svoje husitství a přechází k svému českobratrství. Pozor na jeho chyby! Bratrství všech se všemi a bdělost i brannost národní je tu příkazem. K ideálu rovnosti a lásky bratrské vede cesta sebevzdělávání a příkladného života. V boji proti sobectví

jest zbraní nejúčinnější tuhá kázeň. Vymyťme z řad sokolských a posléze i národních každého, kdo na sebe víc než na celek myslí, byť měl velikou zásobu slovního vlastenectví.

Mravnosti právě pak dojdeme jedině stálým pokrokem stálým uvažováním o věcech základních a ovšem uvedením života svého v souhlas s přesvědčením hlásaným.

Tedy: „Nemluvit krásně — ale krásně žítí,
nehorovat o vlasti — ale pracovat
pro všechny,
ne diktovat rovnost — ale milovat!“

To je náš program pro nejbližší dny!

O methodě pracovní jsem již mluvil, zbývalo by jen málo. Programu tomuto schází velké heslo, schází gesto, schází lákadlo, jež by zaujalo massy. Myslím, že sokolství tak, jak jest, dnes se již bez tohoto druhdy „osvědčeného“, jinde oblíbeného prostředku, dokonce obejde. Jak? Zmobilisováním svého členstva.

Bud každý na svém místě, bud každý Sokol v pravdě Sokolem a není třeba ničeho více.

Abys jím být mohl, přečti znovu dobře, co tu sneseno a dle toho žij!

Na zdar!

* * *

OBSAH:

	Str.
Úvod	3
Založení Sokola	5
Dr. Miroslav Tyrš	9
Dr. M. Tyrš : Uvítání v kruh sokolský	13
Základní zásady sokolské . . .	17
Jindřich Fügner	21
Jindřich Fügner : Provolání z r. 1862	26
O kroji a odznaku	28
Organisace sokolská	32
Sokolský tělocvik	36
Rozvoj Sokolstva a spolky proti- chůdné	39
Sokolstvo dnes	44

